
УДК 378.011.3-051:[005.336.2-27.561]

Мося І.А., канд. пед. наук,

старший науковий співробітник

лабораторії науково-методичного супроводу

підготовки фахівців у коледжах і технікумах

Інституту професійної освіти НАПН України

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Високих рівнів педагогічної майстерності не можна досягти без цілеспрямованого, неперервного самовдосконалення, професійного саморозвитку. При цьому процеси самоосвіти, самовиховання педагогічних працівників мають бути певною мірою адміністративно керованими, організованими. Зокрема в широку палітру завдань діяльності закладу фахової передвищої освіти доцільно додати і такі: актуалізувати процеси професійного саморозвитку, самовдосконалення педагогічних працівників коледжу; організувати дієвий організаційно-методичний супровід розроблення та реалізації викладачами перспективних програм професійного самовдосконалення, самоосвіти; запровадити в коледжі методичну систему професійного розвитку педагогічних працівників; стимулювати роботу викладачів-майстрів своєї справи та ін.

У педагогічній науці визначено, що саморозвиток викладача є процесом неперервного, цілеспрямованого і системного впливу особистості на себе задля вироблення чи відшліфування морально-ціннісних і фізичних якостей, опанування новітніми знаннями, новими ключовими і спеціальними компетентностями. Цей феномен визначає потребу викладача у саморусі, відмову від консервативності і репродуктивності на користь готовності до інновацій. Додамо, що обсяг наукової інформації подвоюється вже через 8–10 років (а в певних галузях через декілька років і навіть місяців). Отже, щоб викладачі коледжу успішно виконували свої функції – освітню,

---

організаторську, виховну, технічну, управлінську тощо – вони мають весь час працювати над собою, підвищувати свій інтелектуальний і творчий потенціал, вивчати основи науково-педагогічних досліджень, принципи інклюзивної освіти, основи екології, теорії особистості, розширювати свій культурний світогляд. Отже, самоосвіта диктується потребою в безпосередньому поповненні знань, необхідних для успішної педагогічної діяльності, кар'єрного зростання.

Натомість самоосвіта є подвійним процесом: самостійне оволодіння знаннями, з одного боку, і виховання особистості педагога – з іншого. Самоосвіта і самовиховання постійно взаємодіють між собою, є інтегративними, взаємопов'язаними процесами. Так, вивчення наукової і художньої літератури збагачує особистість, робить більш ґрунтовними і обґрунтованими її погляди, виховує моральність, чесноти. Адже що більше вихована особистість, то чіткіше виступає у неї потреба в самоосвітній діяльності, в подальшій роботі над собою. Разом з тим, самовиховання, саморозвиток може бути ефективним лише за умови цілеспрямованості і плановірності, а тому кожний викладач має визначити для себе ближчу й кінцеву мету та дотримуватися намірів і завдань вдосконалення. При цьому вершин у формуванні власної особистості можна досягти, якщо самовиховання буде не самоціллю, а умовою ефективної життєдіяльності. Крім того, педагог може досягти своєї досконалості лише працюючи для розвитку особистості своїх вихованців.

Педагогічна наука напрацювала широку палітру методів і прийомів самовиховання викладача, основними з яких є: самоспостереження, самоаналіз, порівняння себе з іншими педагогами та ін.; самостимулювання; самонаказ, самоконтроль, самозаохочення, самоосуд, самозаборона, самопереконання, самонавіювання, аутотренінг, самозвіт, самохарактеристика, щоденне планування своєї діяльності, самозобов'язання, ведення щоденника самовиховання тощо. Без вказаних «самостей» викладачеві, який прагне саморозвиватися, не обійтися. Відомий

вітчизняний педагог В. Сухомлинський з цього приводу писав: «Постав над собою і сто вчителів – вони виявляться безсилими, якщо ти не зможеш сам примусити себе і сам вимагати від себе... А якщо ти не навчився примушувати себе робити так, як треба, ти не зможеш стати дисциплінованим громадянином, вольовою людиною».

Прикладом свідомої, планомірної роботи над собою, взірцем організації власного самовдосконалення був видатний український педагог-мислитель К. Ушинський. У його щоденнику (1 лютого 1845 р.) занотовано *«рецепт»* самовдосконалення як перелік визначених для себе *«правил»*, зокрема: 1. *Спокій досконалий, принаймні, зовнішній.* 2. *Прямота у слова та вчинках.* 3. *Обміркованість дій.* 4. *Рішучість.* 5. *Не говорити про себе без потреби жодного слова.* 6. *Не проводити час несвідомо; робити те, що хочеш, а не те, що станеться.* 7. *Витрачатися лише на необхідне чи приємне, а не за прагненням витратити.* 8. *Щовечора сумлінно давати звіт у своїх вчинках.* 9. *Ні разу не хвалитися ні тим, що було, ні тим, що є, ні тим, що буде.* 10. *Нікому не показувати цей журнал.* Ці правила самовдосконалення як би доповнюються розпорядком дня, якого дотримувався К. Ушинський. Наприклад, у понеділок учений планував: «1. Встати о 4 год; 2. Працювати для екзамену – 5–8 год; 3. На уроці – 9–11 год; 4. Всі необхідні справи – 12–13 год; 5. Обід і відпочинок – 13–14 год; 6. Читати «для розуму» – 14–17 год; 7. Думати про щось важливе – 18–19 год; 8. Читати щось потрібне – 19–20 год; 9. Писати в журнал (*в цей*), готуватися до уроків – 20–21 год; 10. Відпочивати – 21–22 год; 11. Спати – 22 год. Важливим є те, що кожного дня учений здійснював самозвіт (наприклад, *порушив перше і найважливіше правило – бути спокійним*), картав себе за порушення правил, наказував собі дотримуватися самозобов'язань, планував побороти погані звички – тиранів, що не дають людині спокійно жити, постійно викликаючи «муки сумління».

Відтак, за результатами аналізу проблеми професійного саморозвитку особистості, спостереження за професійною діяльністю педагогічних працівників закладів фахової

передвищої освіти робимо висновок, що у цьому процесі доцільно виділити чотири етапи:

- *самоусвідомлення викладачами важливості педагогічної самоосвіти, самовиховання і прийняття рішення зайнятися професійним самовдосконаленням. Розпочинається робота із самопізнання, яке дозволяє виявити свої здібності і можливості, педагогічні знання та уміння, рівень розвитку потрібних якостей особистості;*

- *розробка програми професійного самовдосконалення та планування заходів щодо її реалізації. Усвідомивши необхідність поповнення психолого-педагогічних і спеціальних знань, оволодіння сучасними методами, формами і засобами навчальної роботи, розвитку власних педагогічних здібностей, умінь і особистісних якостей викладач має чітко визначити завдання самовдосконалення – якими знаннями треба оволодіти, які уміння та здатності сформувати, які особистісні риси та компетентності розвинути тощо;*

- *безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань самовдосконалення. Для цього етапу характерні систематичні вправи, оволодіння необхідними знаннями, вміннями, розвиток педагогічних здібностей і професійних якостей відповідно до запланованих завдань. Крім того, на цьому етапі здійснюється саморегулювання педагогічної діяльності, внесення до програми самовдосконалення необхідних коректив та усунення недоліків. Можливе педагогічне керівництво у формі консультацій та порад;*

- *самоконтроль та самокорекція. М. Фіцула, характеризує етапи самовиховання майбутнього педагога, стверджує, що: «Суть діяльності студента на цьому етапі в тому, що він контролює роботу над собою, повністю тримає її в полі своєї свідомості (рефлексії) і на цій основі своєчасно виявляє або попереджує можливі відхилення реалізованої програми самовиховання від заданої, планової, вносить відповідні корективи до плану подальшої роботи». Узагальнимо завдання означеного етапу у такий спосіб: аналіз кінцевих наслідків*

самоосвітньої діяльності; зіставлення результатів самовдосконалення з визначеною метою; виявлення розходжень та знаходження їх причин; проектування нових завдань.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з обґрунтуванням принципів і умов професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти.

УДК 34:377

Зелений В.М., канд. іст. наук,

в.о. директора ВСП «Верхньодніпровський фаховий коледж

Дніпровського державного аграрно-економічного університету»,

координатор сектору фахової передвищої освіти

Науково-методичної ради МОН

ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ 5 РІВНЯ НРК: ДОСЯГНЕННЯ І ВИКЛИКИ

8 листопада 2023 р. Україна отримала Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року з відповідними рекомендаціями Європейської комісії. На виконання вказаних рекомендацій було затверджено відповідне розпорядження КМУ від 09.02.2024 № 133-р <http://surl.li/qnzup>. У розпорядженні розділ 26 «Освіта і культура» регламентує заходи з реформування вітчизняної освіти.

Одним з пріоритетних завдань нашої держави є гармонізація національної системи кваліфікацій, зокрема Національної рамки кваліфікацій (НРК) з ЄРК (Європейською рамкою кваліфікацій).

Оптимальним вбачається невідкладне ухвалення Закону України «Про Національну систему кваліфікацій» та Закону України «Про освіту дорослих». Проте з певних причин перспективи ухвалення вказаних законів є невизначеними.

Ще одним важливим питанням є розроблення і затвердження професійних стандартів, зокрема і для 5 рівня НРК.